

BU KADINLAR ÇOK "EKONOMİK"!

Nursel Modan

"Her başarısız kadının önünde bir erkek vardır!"

*İ*yi bir kadın edilgen bir kimlik sergiler. Suskun, hanım hanımcık ve itaatkârdır. Kocasının, babasının, oğlunun ve diğer akraba erkeklerinin sözünden çıkmaz, kısaca kendine biçilmiş rolleri eksiksiz yerine getirir. Doğa-insan ilişkisine baktığımızda da, doğaya yaklaşımımızın en kabul edilebilir noktasında bile kadını ne kadar edilgen bir duruma soktuğumuzu dilimiz ve yaşantımız bize göstermektedir. Öyle ki, insan dendiğinde akla önce erkek gelmektedir: *insanoğlu, human, ademoğlu, adam olmak vs.*

Kadının, insanın yeniden üretimini gerçekleştiren konumu değersiz kılınmakta ve ikincilleştirilmektedir. Kadın, bu üretimin öznesi olmasına rağmen, egemen düşüncenin söyleminde bir nesnenin öteye geçememektedir. Örneğin kadın, nesebin devamı açısından erkek çocuk doğurma aracı olarak görülür. Kimi yerlerde sürekli kız çocuk doğuran bir kadın, hâlâ işlevini yerine getiremeyen bir araç olarak görüldüğünden, üzerine kuma gelmesine katlanmak zorundadır. Çocuk doğurmayı reddeden kadın toplumun çok büyük bir kesiminde sevgisiz, bencil ve tembel olmakla suçlanarak toplumdaki dışlanır. Üretim ilişkileri açısından kadının konumu, tek tanrılı dinler karşısında bulunduğu -*aslında bulamadığı*- yerinin doğadan kaynaklandığı açıklaması ile "doğal"laştırılır. İnsanın (*üretici gücün*) yeniden üretiminin yanında, yaşamın sürmesi için gerekli olan birçok temel gereksinim, özel ya da kamusal alanda olsun, yine kadın tarafından karşılanmaktadır. İş yeri, sokaklar ve evin kesin çizgilerle ayrıldığı bu

feodal sistemle kadınlar kamusal alandan yalıtılmakta... Oysa ev içi üretimde kadınlar toplumsal yaşama çok daha fazla dahil olmaktadır... Kadın; yemek, temizlik çocukların bakımı ve okul ihtiyaçları, alışveriş, faturaların ödenmesi vb. gibi yaşamın devamı açısından zorunlu işleri üstlenerek erkeği kamusal alandaki üretim sırasında tüm bu işleri düşünmekten kurtarır. Böylece kadın hem iş gücünün (*üretici gücün*) yeniden üretilmesini sağlamış hem de yaşamın devamı için temel koşulları yerine getirmiş olur. Ne var ki kadın, üretimle geçirdiği her an toplumsal hayatın özellikle karar mekanizmalarından uzak kaldığı içindir ki, tahakküm kuran ataerkil sisteme karşı var olma mücadelesinde çok da yol alamamaktadır. Tam da bu nedenle ev içi üretime farklı bir bakış açısı ile yaklaşmak gerekiyor.

Kadının eviçi üretime mahkûm edilmiş oluşu bana göre emeğin sömürülüşüdür. Dolayısıyla bu önemli sorunun, kamusal arenada kendine büyük bir yer bulması gerektiğine inanıyorum. Ancak böyle bir başlangıçla kadının, üretimde bağımsızlaşarak "nesne" oluştan sıyrılıp "özne" olarak özgürleşmeye başlayacağını düşünüyorum.

Vericiliğin, kadının doğal davranışı olarak nitelenmesi sistematik bir öğretinin devamıdır. Bunun ideolojik nedenleri yine kamusal alanda hak ettiği ilgiyi görmeli, bu konuda ciddi çalışmalar yapılmalıdır.

"Tam teşekküllü" köle

Kadının eviçi emeğinin ekonomik karşılığı nedir?

Aile büyükleri ya da kocanın talebi üzerine; onların istediği sayıda çocuk doğurmak; çoğu zaman dini inançlar gereği istenmeyen çocukları da doğurmak yaşlıların ve çocukların bakımı; tüm ev içi işlerin yapılması, ekonominin kocanın verdiği para miktarınca düzenlenmesi, daha doğrusu verilen paranın yetiştirilmeye çalışılması; kadının eviçi üretimde de ücretsiz iş gücü olarak kullanılması (*halı dokuma, dantel örme, tarla işleri vb.*) -ki bu liste daha da uzatılabilir-) ile sağlanan fayda ve üretim değerlendirildiğinde sömürünün boyutlarını tahmin etmek hiç de zor değil.

“Perdelerin” kirlenmiş

Başımızı alamadığımız bir başka özel alan açmazı da, ev eşyaları üzerinde mülkiyet hakkı sanki kadınınmış gibi (*perdelerin kirlenmiş, salonumu görmenizi isterim, halılarımı yeni temizledim, bardaklarımı yeni aldım vb.*) bir söylem kullanılmasıdır. Oysa gerçekte eşyanın sahibi erkek iken “bakım sorumluluğu” kadının olmaktadır. Kadın, “benim” dediği bu eşyaların her türlü bakımını yapmak ve ömrünü uzatmak zorundadır. Öte yandan erkekse, eşyalar üzerindeki mülkiyet hakkını korumaktan öte hiç bir sorumluluğu olmadığından, ancak canı isterse iş yapma lüksüne sahiptir.

Kadın, erkeğin mülkiyetindeki eşyanın bakımını gönüllü biçimde üstlenmesi için, “eşyalara sahip olduğu” söylemiyle onurlandırılırken(!), aslında yaptığı iş değersizleştirilmektedir. Eşyanın sahipliği söylemi gümüş tepside sunulan bir hediyedir kadına, ve kadının minnettar olması beklenir.

Ucunda para varsa, erkek işi

Eviçi emeğin piyasada ekonomik karşılığını bulduğu durumlarda da kadının, toplumsal statüsü açısından yine erkekten sonra geldiğini ve emeğinin ucuz iş gücü olarak sömürüldüğünü görmekteyiz. Kadının sosyal güvenceden yoksun yaşamında birlikte yaşadığı (*koca, kardeş, baba*) erkeğe muhtaç kalması; eğitimi engellenerek ya da yarım bırakılarak; erken yaşta evlendirilip erken yaşta çocuk sahibi kılınarak, eksik ve erkek için yaratılmış bir varlık olduğu çok küçük yaşlardan itibaren kabul ettirilmekte ve böylece bu ucuz, çoğu zaman bedava iş gücünün yitirilmesi sağlanmakta ve kadının bu konumu hem dini hem ahlaki hem de doğa koşulları gibi olgu ve normlarla meşrulaştırılmaktadır.

Evde karın tokluğuna yapılan işlerin kadının doğasından geldiği düşüncesine karşılık; para kazanılan terziilik, aççılık, temizlikçilik, garsonluk gibi mesleklerde erkeklerin en az kadınlar kadar, hatta onlardan çok daha başarılı olabildiklerini bilmekteyiz. Bu başarının nedeni acaba erkeklerin doğalarından gelen bir yetenekle bu işlere yatkınlığı olabilir mi? Tabii ki hayır. Kadınların doğasında da böyle bir yetenek olduğuna inanmıyorum. Bu işlerin, değişen yaşam dinamikleri içinde öğrenilen işler olduğunu düşünüyorum.

Gökyüzünün yarısı bizim

Doğanın bütünselliği kadınla erkeğin farklılığını içinde barındırır. Bu bütünsellik içinde biz kadınlar, hak ettiğimiz yaşamımıza kavuşmak ve onu korumak için çok şey yapmak zorundayız. Önce görmemiz gereken bir şey var: Gökyüzünün yarısı biz kadınların, yani dünyanın yarısı... Öyleyse politikamız ve irademiz siyasi arenada bir yer bulmak zorunda. Örneğin, içinde hem kadının hem de erkeğin olduğu yeni bir demokrasi tanımlı yapmalıyız. Örneğin, ev içi işlerin kadının görevi olmadığını kamusal alanda anlatmalıyız. Özel alanın özel alan olmadığını, aile içi tecavüzün ve diğer şiddet türlerinin bir kamusal sorun olduğunu anlatmalıyız. Siyasi arenada kadın üzerinden politika yapılmasının önüne geçmeliyiz örneğin. Dilde cinsiyetçiliği teşhir etmeliyiz. Listemizi uzatmak mümkün. Görüyoruz ki ayrımcılığa çok maruz kalıyoruz. Evimizde özgür olsak bile sokakta, işyerimizde, tarlada özgür olamıyoruz.

Kendimizden başlayalım

Gerek feodal değerler, gerek tek tanrılı dinler ve gerekse kapitalist üretim tarzının kullandığı en önemli argüman olan “kadının erkek için var olduğu” düşüncesi, yerini kadının özne olarak var olduğu bir yaşam biçimine bırakmak zorundadır. Kadın, yedek ve ucuz iş gücü doğurarak insanın yeniden üretimi konusunda nesne olmaktan; en önemlisi de erkek için var olan bir cins olmaktan vazgeçmeli ve kendi yaşamına sahip çıkmalı, aynı zamanda üretimini de kendi belirlediği yaşam ilkeleri ölçüsünde yapmaya başlamalıdır.

Doğa bir bütündür. Doğanın bütünselliği kadınla erkeğin farklılığını içinde barındırır. Bu bütünsellik yaşamın sürmesi için son derece gereklidir.